

rum decimarum, et plenissime satisfacit dubitationi supra propositæ, de tenuitate hujusmodi lucri, ut plurimum loquendo de mercenariis et militibus, aliisque hominibus stipendiariis, qui vix solent suis stipendiis vivere, et expensas necessarias ad suum ministerium ex suis stipendiis facere. Vereor tamen ne videatur nimia hæc restrictio et diminutio harum decimarum: sic enim fere nulli ad eas solvendas obligarentur, nisi negotiatores, qui copiosa luca acquirunt. Et ideo fortasse non displicebit distinctioni uti; nam hi sumptus, qui fiunt in alenda persona et familia, duplices considerari possunt. Quidam sunt, qui non causantur ex ipso ministerio vel arte, sed vel per sese necessarii sunt, ita ut etiam sine exercitio talis artis, vel lucrativæ actionis excusari non possint, vel sunt ita voluntarii, ut sine illis posset optime talis negotiatio vel actio fieri; alii sunt, qui præcise propter tale ministerium fiunt, et accrescunt (ut sic dicam) sumptibus necessariis per se ad propriam conservationem. Expensæ igitur in his posterioribus sumptibus consumptæ deducendæ sunt, et hoc probant omnia adducta; non vero illæ quæ priori modo fiunt, quia illæ revera non sunt expensæ, quæ propter lucrum faciendum fiunt. Et potest distinctio sumi ex Gloss. in leg. *Fructus*, verb. *Impensa*, ff. *Solut. matrim.*

CAPUT XXXIV.

EX QUIBUS BONIS PRÆDIALES DECIMÆ SOLVENDÆ SINT.

1. *Decimas prædiales solvendas esse ex fructibus omnium rerum.*—De his decimis generalis regula statuitur, solvendas esse ex fructibus, seu proventibus, aut redditibus temporalibus rerum omnium, tam immobilium, quam se moventium. Ita sumitur ex cap. *Nuncios*, ibi: *De omni fructu*, et cap. *Ex parte*, 2, ibi: *De omnibus prædiorum fructibus*, et cap. *Ex transmissa*, ibi: *De omnibus quæ potest acquirere*; loquitur enim etiam de prædialibus decimis, ut ex conclusione capituli colligitur, et statim ostenditur; et capit. *Tuacibus*, ibi: *De cunctis omnino proventibus*: multaque sunt alia jura sub titulis de decimis, et 16, q. 1 et 7. Et conveniunt omnes Doctores super dicta jura, et Theologi cum D. Thoma, d. q. 87, art. 2. Rationes vero sunt illæ, quæ supra de præcepto decimarum datæ sunt; propter easdem enim de omnibus fructibus

datum est. Et quia ita datum fuit a Deo in lege veteri, et non debent fideles minus liberales esse erga ministros Dei in nova lege. Ac denique quia non erat major ratio percipiendi decimas ex quibusdam fructibus, quam ex aliis, cum omnes ex Dei munere proveniant, et ad sustentationem ministrorum Dei, et rerum necessariorum ad cultum ejus omnes possint esse necessarii.

2. *Exempla apponuntur.*—Hæc autem generalis regula variis exemplis illustratur in sacris canonibus; et imprimis de rebus immobilibus, passim nominantur prædia, et fructus eorum, in dicto cap. *Ex parte*, et in specie *granum* et *vinum*, in dicto cap. *Non est*, et in c. *Quicumque*, 16, q. 7; eademque ratio est de oleo. Generalius autem omnes fructus arborum in utroque textu adjunguntur, et in cap. *Omnes*, 19, q. 7, dicitur, *sive de frugibus, sive de pomis arborum*, et in dicto cap. *Quicumque*, additur, *aut de horto*. Sub grano autem in rigore juris palea comprehenditur tanquam accessorium sub principali: et quia etiam palea inter fructus computatur, ut juristæ colligunt ex leg. *Adco*, ff. de *Acquir. rer. dom.*, licet ibi expresse non dicatur, sed solum ejusdem domini esse triticum, cujus erat spica; inde vero colligitur, etiam paleam esse ejusdem domini, cujus erat spica, priusquam a palea divideretur. Notat autem Abbas, in cap. *Pervenit*, de *Decimis*, num. 3, decimam deberi ex manipulis segetum, prout metuntur ex terra, et in rigore ita esse decimandas, quia tota illa res seu materia est fructus terræ. Et ita jura sæpe sub nomine segetum vel messium loquuntur, ut in cap. *Ad Apostolica*; ergo licet post triturationem decimetur granum, idem jus manet in palea in rigore juris, licet consuetudo possit aliud introducere.

3. Præterea adduntur expresse legumina, cap. *Ex multiplici: De blado*, ait, et *universis leguminibus*. Et ibi præter legumina adduntur etiam minutæ decimæ, quæ de oleribus esse intelliguntur, et ideo etiam de his ex vi juris decimæ debentur: et hæc videntur etiam significari nomine *hortorum*, cum de hortis decimæ solvendæ dicuntur, ut in cap. *Non est*. Præterea in dicto cap. *Pervenit*, additur *fœnum*; et eadem ratio est de similibus. Adduntur etiam ibidem, *proventus molendinorum*, de quibus etiam in cap. *Ex transmissa*, et cap. *Pastoralis*; unde ulterius licet colligere, ex pensionibus domorum, quæ locantur, etiamsi in pecunia solvantur, decimam deberi, ut in eodem cap. *Pastoralis* significatur, ubi et

domus et clibanus numerantur inter res, ex quarum fructibus decima debetur: idemque supponitur in cap. *Plerique*, de *Pactis*, et in cap. *Commissum*, de *Decimis*, ubi etiam additur, de pascuis solvendas esse, id est, de valore herbae, si pratum ad pascendum locetur, vel si herba colligatur, et in fasciculos vel saccos redacta vendatur; nam eadem ratio est de herba, quæ de fœno et aliis rebus, etiamsi sint fructus maxime naturales, quia eos terra quasi sua sponte producit. Unde fit ut etiam de lignis nemorum, quæ scinduntur et pretio æstimantur, decima debeat, et de lapidibus pretio æstimabilibus, qui ex lapidicinis scinduntur, et de metallis quæ ex terra eruntur: nam de omnibus his est eadem ratio. De his autem posterioribus, dubitari potest an sint personales decimæ, vel prædiales, de quo statim dicitur. Denique additur in cap. *Ex parte*, 2, de *Decimis*, licet eadem terra plures fructus in eodem anno ferat, de omnibus esse decimas solvendas, quia omnes sub generali lege comprehenduntur.

4. *Apponuntur exempla in decimis mistis.*—Rursus quoad decimas mistas, seu ex animalibus varii fructus considerari possunt, de quibus varia etiam exempla in jure ponuntur, ex quibus alia intelligenda sunt. Et in hoc ordine primum locum tenent greges ovium, et armenta boum, de quorum fœtibus solvenda est decima, et de lacte, caseo, lana, butyro, et similibus, cap. *Pervenit*, cum similibus, eod. Hæc enim omnia in fructibus pecorum computantur, § *Item ea*, et § *In pecudum*, Institut. de rerum divis. Omnes autem fructus pecorum decimandi sunt, cap. *Non est*, eod., et c. *Quicumque*, c. *Omnes*, 16, q. 7, ubi oves, et boves, et capræ in particulari numerantur: eadem tamen ratio est de equis et jumentis, ac denique *de omnibus, quæ sub pastoris virga transcunt*, ut Scriptura loquitur. Præterea de fructibus animalium domesticorum etiam debentur decimæ, ut ex gallinis pulli, ova, et similia, hæc enim sub minutis decimis comprehenduntur, ut notavit Glossa 1. in cap. *Cum in tua*, eodem, et ita licet in particulari non numerentur, ex aliis colliguntur, maxime quia in c. *Nuncios*, dicitur: *De apibus et de omni fructu*. Quod autem dicitur de apibus, quoad mel et ceram intelligitur, nam hi censentur proprii fructus apum. De apibus vero ipsis, seu earum fœtibus, qui in nova examina prodeunt, novisque alvearibus includuntur, non solet solvi decima, sive hoc sit de rigore juris, quia nihil de hoc expresse dicit, sive quia apes tanquam

feræ reputantur, ut dicitur in § *Apes*, Institut. de rerum divis. Et ita non videntur earum fœtus natura sua inter fructus computari, sed industria hominum capi, et in alveis includi. Et ideo si quid est emolumenti in ea captura, magis ad industriam hominis, quam ad naturalem procreationem pertinere censetur; ideoque si decima esset inde solvenda, potius esset personalis, et ita in desuetudinem abiit, præsertim quia res parvi momenti reputatur. Præterea in dicto cap. *Pervenit* numerantur *Piscariæ*; nam ex piscibus in stagnis inclusis et possessis decimæ debentur, si vendantur, vel si pretio locentur, ut in eis piscari possit. Et idem cum proportionem intelligitur de avibus, vel animalibus quæ inclusa tenentur, et tanquam propria possidentur ad lucrosam capturam, vel locationem, nam est eadem ratio. Ex his autem non videtur solvi decima per generationem et fœtum, sicut in pecoribus, et fere in avibus domesticis fit, sed per capita, quando capiuntur et interficiuntur, quia vix possunt alio modo decimari, quamvis in hoc consuetudo consulenda esse videatur.

5. *Difficultates proponuntur.*—Nonnulla vero explicanda supersunt. Unum est, quia ex dictis videtur sequi, ex eadem re sæpe esse solvendam duplicem decimam, quod Deus non præcepit, et ideo nec Ecclesia præcipit, ut dixit Abbas, dicto cap. *Non est*, et sumitur ex dicto cap. *Pastoralis*, eod. Sequela patet: nam si quis in silva cædua ligna cædat, ex illis juxta valorem, quem ibi habent, debet decimam, quia est quasi fructus illius nemoris, quem ex illo capit; et rursus, quando illa ligna vendit, debet decimam, quia aliquid inde lucratur. Similiter, si dominus stagni piscatoribus locet stagnum, seu vendat facultatem ibi piscandi, de illo lucro debet decimam, quæ revera est decima piscium, et tamen piscatores ipsi etiam debent decimas ex captura illorum. Idemque est de venatione, et similibus. Sic etiam dominus prati ex pascuis solvit decimam, et tamen illamet herba virtute decimatur iterum in ovibus, quæ illam paverunt. Unde etiam fiet, ut si dominus prati proprias oves in eis pascat, nihilominus ex pascuis debeat unam decimam, et ex ovibus aliam, quod videtur durum. Aliud explicandum est, quia videntur in his interdum confundi decimæ personales et prædiales, et ita ambiguum relinquitur cui ecclesiæ solvendæ sint, juxta superius dicta. Assumptum declaratur, quia venatio et piscatio inter personales decimas numerantur, et tamen dicimus,

de animalibus vel piscibus captis interdum deberi decimam prædialem. Idem de lignis cæsis ex silva, de lapidibus, et metallis cum eadem proportione. Tertio, quod de minutis decimis dictum est, explicatione indiget, quia videtur nimius rigor; cavendum est enim (ut supra dicebam) ne clerici videantur improbi exactores; id autem sequi videtur, si ex singulis minimis decimæ exigantur. Alias tenebitur unquisque ex horto tantum habente olera ad suum usum, vel ficum ad suam voluptatem, et similia, solvere decimas. Eademque difficultas est de columbis, cuniculis, et similibus, quando ad proprium tantum usum, vel voluptatem domi educantur.

6. *Doctrina notanda ad solvendas difficultates supra positas.* — Circa priora duo dubia advertendum est imprimis, quando lucrum aliquod resultat ex actione hominis, aliquando comparari ex sola actione, aliquando vero non solum ratione actionis, sed etiam ratione rei acceptæ. Prior modus consideratur in actione fodiendi terram, vel inserviendi alio modo simili; secundus in venatione, piscatione, in lignis cæduis, vel lapidibus, metallis eruendis, etc. Posset etiam tertium membrum addi de actionibus artificiosis, ex quibus aliquid factum, vel permanens resultat; sed hæc ad prius membrum reduci possunt, quia cum non computentur in lucro, nisi deductis expensis, totum lucrum videtur in actione et industria positum, non in materia, in qua omnes expensæ insumentur præter effectiorem. Quando ergo lucrum est prioris generis, constat totum esse fructum personæ, ac subinde tantum deberi unam decimam personalem. At vero quando lucrum est posterioris generis, potest ex ipsa re accepta augeri, et quoad hoc videndum est, an ex illo augmento decima debeatur, et qualis illa sit, ut inde constet cui solvenda sit. Est ergo considerandum ulterius, an res illa, denuo capta et lucrata, antea esset sub alicujus dominio necne: nam diverso modo est de illa censendum. Quando ergo res, de novo capta seu acquisita, nullius antea erat, una tantum debetur decima totius lucri, quæ personalis erit, et consequenter ecclesiæ personæ reddenda: quando vero res erat alterius, vel tanquam pars, vel tanquam fructus, vel tanquam nutrimentum sui prædii, vel domus, tunc ex licito lucro duplex debebitur decima, una prædialis, et altera personalis, ita tamen ut utraque non excedat decimam partem valoris totius lucri.

7. *Exemplis res declaratur:* nam per vena-

tionem vel aucupium capi possunt aves, vel animalia, quæ antea sub nullius erant dominio, et per capturam efficiuntur capientis. Tunc ergo unum est tantum lucrum venationis, quod totum est capientis, et ratione illius unam debet decimam, quæ personalis est, ex omnium sententia; tum quia non resultat ex prædio aliquo, neque ex re quæ considerari possit ut adjuncta alicui prædio vel domicilio; tum etiam quia, licet post capturam totum lucrum consistat in valore rei acceptæ, nihilominus totum censetur ortum ex actione personæ, quia cum res antea non esset sub humano dominio, non censebatur, ut sic, habere valorem, neque esse pretio dignam. At vero quando quis venatur, aut piscatur animalia sub alicujus dominio existentia, tunc ex parte rei et ex ipsa actione potest accrescere lucrum; nam dominus potest vendere jus venandi, aut piscandi, quod in re est vendere res illas secundum aliquem valorem, vel æstimationem quam habent, prius quam capiantur, et tunc illud lucrum est quasi fructus talis possessionis, vel talium animalium, et ideo ex illo debetur decima prædialis, juxta regulam supra positam, et illam per se loquendo debet dominus talium rerum ecclesiæ prædiali. Per capturam autem crescit valor illius rei, et inde accrescit lucrum venatori; unde si vendat res captas, debet ex illo lucro decimam personalem, ac subinde computari debet deductis expensis, seu pretio quod dedit domino fundi aut stagni, pro facultate venandi aut piscandi, et talis decima personalis est, ut constat, et utraque simul non excedit decimam partem valoris integri rei captæ, ut facile consideranti patebit. Atque hæc regula habet etiam locum in lignis, lapidicinis, metallis, et similibus, nam hæc omnia æquiparantur in leg. *Item si fundi*, ff. de Usufructu, et in usufructu fundi computari dicuntur, si illi adhæreant, et secundum prædictam regulam decimandæ sunt. Viderique potest Rebuffus, dicta quæstione 8, numero 10, 14, 15, 16, 17, 23 et 24. In hoc tamen ultimo loco ait, decimam de argentariis aut metallariis, ut personalem esse solvendam; sed intelligendum est, quando ad nullius fundi usufructum pertinentis ad aliquam ecclesiam spectabunt, alioqui etiam est prædialis, sicut de lignis ipse statim ait numero 26. Ex dictis vero obiter colligo, ex partu ancillæ non esse decimam solvendam, quia ille non computatur in fructibus, ut dicitur in § *In pecudum*, de Rerum divis., et leg. *In pecudum*, ff. de

Usur. Nec obstat quod, licet non in fructibus, saltem in redditibus computetur, juxta Glossam ult., in cap. *Generali*, de Elect., in 6. Nam jura, loquentia de decimis, de fructibus loquuntur, et restringenda sunt, præsertim quia sæpe addunt *pecudum*, vel *animalium*, cap. *Nuncios*, et cap. *Non est*, eod. Sub illa autem appellatione non veniunt homines.

8. *Solvuntur difficultates.* — *Objectioni occurritur.* — Ex his ergo est responsum ad primum dubium; nam revera nunquam solvitur, nisi una integra decima, licet hæc interdum per partes solvatur, et una sit personalis, et alia prædialis, quia fructus ipse est quasi divisus inter duos, et ex diversis titulis. Et hoc tantum probant exempla ibi adducta. Solum in ultimo exemplo de pascuis, advertendum est decimam, quæ ex pascuis solvitur, et ex fructu ovium quæ ex pascuis aluntur, utramque prædialem esse, non tamen ex eadem re, neque ex eisdem fructibus, ut per se constat. Quod autem oves nutriantur ex pascuis decimatis, valde remotum est. An vero dominus prati, qui non vendit herbam, nec locat pratium, sed in eo suas oves, vel alia animalia pascit, teneatur inde solvere decimam, juxta valorem pretii, non facile dixerim: aliqui enim simpliciter negant, ut Azor, libro 7, c. 35, q. 9, referens Panormitanum, in cap. *Commissum*. At ille solum dicit, de pascuis deberi decimam, et exponit, *id est, de pretio*. Statim vero addit, quod licet non vendantur, sed gratis alicui dentur, solvenda est decima; quia sicut non potest vendere nisi cum onere, ita nec donare, et quia ita est in aliis fructibus. Unde sumitur argumentum, idem esse, si consumantur pascua in nutriendis propriis animalibus; tum quia in aliis fructibus ita servatur, ut in tritico, etc.; herba autem est quidam fructus; tum etiam quia eadem ratio est de consumptione, quæ de donatione, quia fructus nascuntur cum illo onere, et a nativitate (ut sic dicam) decima pars est debita Ecclesiæ; unde sicut donari aut vendi non potest, ita neque consumi. Dices: ergo si quis habitet propriam domum, debebit decimam ex valore illius usus. Sed non est simile, quia usus non computatur in fructu, nec domus habet fructum necessarium, sed voluntarium.

9. *Duplex modus lucrandi in pecudibus.* — De secunda difficultate nihil fere addendum occurrit; nam satis explicatum est quomodo in exemplis ibi adductis, personalis et prædialis decima distinguenda sit. Solum occur-

rit advertendum circa decimas, quæ de pecudibus solvuntur, duplicem modum lucrandi in his animalibus intervenire posse. Unus est percipiendo fructus qui ex illis nascuntur, ut sunt foetus, lana, et alii supra numerati. Et decimæ, quæ hinc solvuntur, inter prædiales computantur, ut sæpe diximus, et earum conditionem sequuntur, licet interdum mistæ nominentur. At vero alio modo contingit lucrari ex his rebus per modum solius mercaturæ et negotiationis, ut sit cum armenta boum in uno loco emuntur, et in alium transferuntur, ut carius vendantur, vel in eodem statu, vel melius nutrita, vel robustiora facta; qui modus negotiationis etiam in animalibus sterilibus locum habet, ut patet in multis. Ex hoc ergo lucro etiam debetur decima, sed illa personalis est, et leges illius sequitur, quia non est ex fructibus ipsarum rerum, sed quasi ex substantia earum, media industria, et negotiatione hominum; unde ita se habent tunc talia animalia, sicut res aliæ inanimatæ, ac infructuosæ, circa quas talis mercatura exercetur. Et juxta hæc intelligenda sunt supra dicta, de loco ubi solvendæ sunt decimæ horum animalium; nam intelligenda sunt de prioribus decimis, quæ sunt formaliter (ut sic dicam) de fructibus animalium, non de posterioribus, quæ sunt de mercatura et negotiatione, in qua solum quasi materialiter animalia ipsa interveniunt.

10. *Quid asserendum de decimis minutis.* — Ad tertiam de decimis minutis, divus Thomas, dicta q. 87, art. 2, ad 2, significat, non cadere in præceptum, propter argumentum factum, et propter exemplum legis veteris, in qua dicit non fuisse in præcepto, sed in consilio, quia hæc minima quasi nihil computantur. Unde concludit, nunc non teneri fideles ad has minutas decimas, nisi forte propter consuetudinem patriæ. Idem significat Alensis, dicta quæst. 51, membr. 4, artic. 3, licet obscure loquatur. Verumtamen negare non possumus quin jura canonica etiam minutas decimas sub præcepto decimandi concludant; tum propter jura supra allegata, quæ de fructibus satis minutis loquuntur; tum quia in dicto capit. *Ex multiplici*, minutarum decimarum in specie fit mentio; et clarius in cap. *Cum in tua*, dicuntur deberi, et dari mandantur locis ad quæ pertinent; tum etiam quia illi quoque sunt veri fructus, et jura cum distributione loquuntur. Et licet singula ex his videantur minima, et inde nominentur, tamen cumulus omnium potest esse magnæ

æstimationis, et necessarius, vel valde commodus ad convenientem sustentationem ministrorum, et ita videtur sentire Sot., lib. 9 de Just., quæstion. 2, artic. 2, ad 3, nisi immemorialis consuetudo aliud habeat. Tacite autem exponit divum Thomam, ut intelligatur de minutissimis oleribus, quæ ex privatis hortis colliguntur, non ad lucrum, sed ad quandam commoditatem et voluptatem. Quam limitationem etiam in vivariis domesticis et stagnis omnes adhibent. Neque displicet quod de immemoriali consuetudine Soto advertit: nam de illa intelligendas puto omnes limitationes, quæ in hac materia fiunt ab omnibus circa omnia supra dicta, quæ, licet de rigore juris procedant, consuetudine auferri possunt, et magna ex parte sublata sunt. Tamen quia illa consuetudo contra jus est, immemorialis esse debet, quia ordinarie nullo speciali titulo fundatur præter morem; cum titulo vero consuetudo quadragenalis sufficeret, juxta superius tradita.

CAPUT XXXV.

AN PRÆDIALES DECIMÆ INTEGRÆ SOLVENDÆ SINT.

1. *In decimis prædialibus non prius deducendas esse expensas.*— Sensus quæstionis est, an decimæ solvendæ sint ex omnibus fructibus, nulla facta eorum diminutione, vel pro sumptibus compensandis, vel pro aliis tributis seu pensionibus solvendis. In qua re jura canonica expresse definiunt, integros fructus decimandos esse sine ulla diminutione. Et primo non esse deducendas expensas, expresse traditur in cap. *Tua nobis*, et in capit. *Non est*, et in cap. *Pastoralis*, et in capit. *Cum homines*, de Decimis, ubi Glossa et Doctores sine controversia id docent, et plures per Tiraquel. relati, de utroque retr., titulo primo, § 15, Glossa 1, n. 10; et de Primog., q. 74, numero nono. Deinde non esse deducenda tributa, neque census, expresse traditur in cap. *Cum non sit*, de Decimis. Quapropter dubitari non potest quin sit servandum, quia ita præceptum est. Ut autem ratio et sensus præcepti magis explicetur, difficultates circa utramque partem occurrentes breviter explicandæ sunt.

2. *Objectiones.*— *Solvitur prima difficultas.* Circa primam de expensis, frequens difficultas est, quia decimæ solum debentur ex fructibus, et expensæ non computantur in fructibus; sed illi tantum censentur fructus, qui supersunt deductis expensis, ut expresse dicitur in leg. *Fructus*, ff. Solutio matrimonio, in

leg. 1, C. de Fructibus et litium expensis, et quod magis urget, additur in leg. *Fundus*, ff. Familiæ ereiscundæ, quod *nullus casus intervenire potest, qui hoc genus deductionis impediat*. Estque hæc regula frequentissima in jure civili, et Glossa et Doctores in dictis locis notant. Confirmatur primo, quia quantitas illa fructuum, quæ seminata fuit, erat jam decimata, et iterum decimatur fructus ex illa productus; ergo nihil impedit quin ipsa deducatur. Confirmatur secundo, quia interdum contingit non plures fructus nasci ex terra, quam fuerit quantitas seminis; ergo injustum videtur tunc decimam exigere: sæpius vero contingit, ad summum excedere fructus quantitatem seminis in dupla, vel tripla quantitate, et tunc si computentur aliæ expensæ, quæ in cultura terræ et collectione fructuum fiunt, vix sufficiunt fructus ad compensandas expensas; ergo iniquum est non eas deducere. Denique licet multoties fructus sint uberiores, tamen computando steriles annos cum abundantibus, fere dimidia pars lucri solvetur Ecclesiæ ex fructibus terræ, si expensæ non deducantur; ergo videtur hæc esse nimia exactio. Atque hæc consideratio maxime videtur urgere in nonnullis fructibus, qui et majoribus periculis expositi sunt, sæpiusque deficiunt, et majoribus sumptibus coluntur, ut sunt præcipue vinearum fructus. Confirmatur tertio, quia in decimis personalibus solvendis, expensarum deductio prius fit: sed prædiales decimæ magna ex parte conveniunt cum personalibus, saltem quoad sumptus qui fiunt in adhibendo labore, et industria hominum et animalium, aliorumque instrumentorum; cur ergo saltem hæc expensæ non deducantur in his etiam decimis? Ultimo videtur durum hoc extendere ad decimas mistas, quia res illæ, ex quarum fructibus tales decimæ solvuntur, non sunt ita durabiles, sicut agri, vineæ, et arbores, sed facile moriuntur, et sæpe cum magno dispendio dominorum, quod damnum totum in sumptibus numeratur, nec reparari potest sine magno dispendio nisi ex fructibus eorumdem animalium; ergo saltem hæc deductio fieri debet in solutione talium decimarum. Et hæc ratio procedit etiam in decimis, quæ ex molendinis solvuntur, propter magnas expensas quæ in illis reparandis fieri solent, et suo modo habet etiam locum in pensionibus domorum, et similibus.

3. Ad primam difficultatem communis responsio est, nullam esse in moralibus tam generalem regulam, quæ exceptionem non

admittat, et ita in præsentem esse speciale in decimis, quod fructus computentur sine deductione expensarum, cum generalis regula in contrarium sit. Ita Glossa in dicto capite *Pastoralis*, verb. *Credimus*, et Glossa in capit. *Gravis*, de Rest. Spol., verb. *Fructus*; et Bart. et alii in dicta leg. *Fructus*. Ratio autem hujus specialitatis reddi potest, quia ita statuit jus canonicum, cui non potest jus civile obviare, etiamsi ipsum non admittat casum, in quo talis deductio non fiat. Ratio autem, cur jus canonicum hanc specialitatem fecit, reddi potest, tum ex parte Dei, in cujus cultum decimæ solvuntur, et ideo cum omni plenitudine et integritate solvendæ sunt; tum etiam quia hoc modo Deus ipse illas præcepit, quem Ecclesia imitata est. Quas rationes jura citata indicant. Addi etiam potest Ecclesiam judicasse, ad sustentationem ministrorum suorum, et alia onera sustinenda, necessarium esse hoc tributum cum tali integritate exigere. Quæ responsio mihi satisfaceret, si ad illam confugere necessarium esset; tamen necessarium non est, quia revera non est hæc specialitas, sed in aliis casibus hoc servatur, ut videbimus.

4. *Alia responsio.*— Alia responsio vulgaris (vel potius eadem sub aliis terminis) est, fructus terræ considerari posse civiliter, vel naturaliter, et priori modo non computari, nisi deductis expensis, et ita procedere leges citatas: posteriori autem modo integre computari, prout nascuntur ex terra, nulla deductione expensarum facta; et ita considerari a lege canonica in materia de decimis. Hanc responsionem indicavit Glossa in dicta leg. *Fructus*, verb. *Impensa*, in illis verbis: *Et hoc inspecto exitu, interim tamen vere est fructus*. Quam ibi singularem dicunt Aretinus et Jason, et ita exponunt, *fructus dici deductis expensis interpretative, non vere*; idem autem est *interpretative* quod *civiliter*, et *vere* quod *naturaliter*. Eandem distinctionem approbat Innocentius in dicto capite *Pastoralis*, quem ibi Panormitanus sequitur, num. 9. Dico autem hanc responsionem coincidere in præcedentem, quia reddenda est ratio cur in solutione decimarum fructus considerentur naturaliter, et non civiliter. Ratio autem non est alia, nisi quia jus canonicum, quod a civili non pendet, ita statuit propter congruentias supra adductas. Refert præterea Panormitanus distinctiones alias, et responsiones ex Hostiensis et Bartolo, quæ in illis videri possunt latius; breviter tamen eas attingemus,

5. *Duplex fructuum consideratio.*— *Prima consideratio.*— Addimus enim, fructus dupliciter considerari posse, vel ut sunt lucrum et commodum usufructuarii, vel secundum se, ut oriuntur ex terra, arboribus, etc. Priori modo considerantur in ordine ad restitutionem, seu reparationem damni illati usufructuario, cum culpa, vel sine culpa alterius possidentis fructus, seu inferentis damnum. Et ideo tunc habet verum in universum, quod fructus computantur, deductis expensis, et ita procedunt tres leges supra citatæ; nam hæc est materia illarum, et loquuntur juxta subjectam materiam, ut Glossæ declarant, præsertim in dicta leg. 1, C. de Fructib. Unde cum dicitur, civiliter computari fructus deductis expensis, ut sit in universum verum, intelligendum est quando fructus considerantur ut lucrum, sicut fit in ordine ad restitutionem, vel damni compensationem. Ratio autem est, quia restitutio tanta esse debet, quantum fuit damnum, et non major: nam si aliquando major exigitur, est pœna, non pura compensatio; at usufructuarius, vel dominus fundi non erat consecuturus fructus sine sumptibus, et ideo nec illi restituendi sunt, nisi deductis sumptibus, quia non majus damnum passus est. In ordine ergo ad talem effectum, fructus considerantur civiliter, vel fortasse melius considerantur, non ut fructus, sed ut luerum: non est autem luerum, nisi quod superest deductis expensis, ut supra dicebamus. Atque simili ratione, cui legantur fructus omnes fundi, non eximitur ab expensis necessariis, juxta leg. *Fundi*, ff. de Usufruct. leg., quia intelligitur legari commoditas, et non alteri imponi onus colendi fundum suis sumptibus, ut alter totum fructum integram accipiat, esset enim res nimis injusta. Et eadem ratione, si in beneficio omnes fructus pro pensione ponantur, demptis oneribus et expensis intelligitur, quia alias nimis esset iniqua. Item eadem ratione, licet fructus beneficii sint centum aurei, si deductis expensis solum supersunt quinquaginta, non creditur esse fraudulenta narratio, si tantum quinquaginta pendere dicatur, quia censentur narrari fructus, prout revera cedunt in stipendium et commodum, vel sustentationem clerici. De quo vide Felinum, in cap. *Ad nostram*, de Jur., n. 3 et 4, et in cap. *Ad aures*, de Rescription., num. 23, conclus. 12.

6. *Secunda fructuum consideratio.*— At vero cum considerantur fructus posteriori modo, integri et absque deductione expensa-